



Representantforslag 101 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Per-Kristian Foss, Jan Tore Sanner og Ingjerd Schou

Dokument 8:101 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Per-Kristian Foss, Jan Tore Sanner og Ingjerd Schou om å innføre kumulering ved stortingsvalg

Til Stortinget

Bakgrunn

En god og effektiv valgordning som sikrer at velgerne får gjennomslag for sine preferanser når det gjelder både politikk og personer, er en forutsetning for et velfungerende demokrati. Dette sikrer et reelt og legitimt folkestyre på samfunnets ulike politiske styringsnivåer.

Et sentralt element ved innføringen av den nye valgloven i Norge før kommunevalget i 2003 var at den enkelte velger selv skulle få større anledning til å påvirke personvalget. Dette stod sentralt både i Valglovutvalgets (som ble oppnevnt 3. oktober 1997) utredning (NOU 2001:3 Velgere, valgordning, valgte), innstillingen fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité (Innst. O. nr. 81 (2001–2002)) og i den påfølgende debatt i Stortinget.

En velfungerende valgordning må ivareta enkelte kryssende hensyn. For eksempel gjelder dette partienes mulighet til å sikre sin innflytelse over hvilke kandidater som velges til sentrale og tunge verv som tillitsmenn og -kvinner på deres vegne. Det er ønskelig at også partiene har betydelig innflytelse på denne prosessen, ikke minst for å sikre at toppkandidatene har de nødvendige forutsetninger og erfaringer for å kunne tre inn i sine verv som folkevalgte. Partienes adgang til å forhåndskumulere kandidater ved kommunevalg, vekten av persontillegg og velgernes adgang til å stryke kandidater eller påføre «slenger»

fra andre partier, er elementer ved valgordningen som spiller inn i denne avveiningen. Partienes behov for forutsigbarhet og sikkerhet for sine toppkandidater må balanseres mot velgernes interesse av individuell politisk innflytelse.

Ved endringene i valgloven i 2003 ble balansen mellom disse ulike hensyn søkt gjennomført, blant annet ved at man endret reglene for partienes muligheter for forhåndskumuleringer og vekten av tillegget for personstemmer, samtidig som man fjernet adgangen til å stryke enkeltkandidater.

Kumulering foregår i dag kun ved lokalvalg og ikke ved stortingsvalg. Forslagsstillerne ønsker nå å innføre kumulering også ved stortingsvalg, da dette vil kunne føre til at velgerne føler de medvirker mer aktivt i valgprosessen.

Kumulering ved kommunevalg foreligger når et parti eller en velger kan føre et navn opp to eller flere ganger. Hensikten med kumulering er å øke bestemte kandidaters sjans til å bli valgt. Velgerne kan kumulere enten ved å sette kryss ved navn eller ved å føre opp navn på nytt, i tillegg kan de føre opp ett navn («slenger») fra et annet partis liste.

I Norge ble det i 1896 innført adgang til kumulering ved kommunevalg. Det har frem til i dag vært ulike muligheter til å kumulere. I 2003 ble valgloven endret til den som gjelder i dag, det vil si at et parti eller en velger kan føre opp et navn to eller flere ganger.

Forslagsstillerne mener at tiden nå er inne for en ny valgreform, og mener at velgerne bør få adgang til å kumulere også ved stortingsvalg. Dette vil være en positiv utvikling for demokratiet, og bidra til en mer velfungerende valgordning. Forslagsstillerne viser her til merknader og forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti i innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, Innst. O. nr. 102 (2002–2003).

Forslagsstillerne vil også vise til Norges naboland hvor velgerne nå har mulighet for å påvirke rangering av kandidatene, og viser til at dette bidrar til å styrke forholdet mellom velgere og kandidater.

I Sverige er valgreglene slik: Et parti stiller opp en prioritert liste av kandidater i en valgkrets. En velger stemmer på en liste og kan, men behøver ikke, gi en spesiell personstemme til en av kandidatene på lista. Personstemmene har ingen betydning for mandatfordelingen mellom partiene. Ved valgoppgjøret skiller man mellom kandidater som har og som ikke har fått et antall personstemmer minst lik en fastsatt andel av partiets stemmetall i valgkretsen. Denne andelen er åtte prosent ved riksdagsvalg og fem prosent ved regionale valg.

I Finland *må* velgeren stemme på en kandidat. Partier som deltar i valget *må* stille kandidater i prioritert rekkefølge i valgkretsene. Den som ønsker å støtte partiet, *må* stemme på en av dets kandidater. Partiets stemmetall er summen av stemmetallene til dets kandidater, og mandatene blir fordelt forholdsmessig mellom partiene på grunnlag av disse stemmetallene.

I Danmark ved valg til Folketinget legges tre kriterier til grunn for å velges inn: 1: Oppnådd minst ett kretsmandat, eller 2: Innenfor hver av de to landsdeler ha oppnådd minst likeså mange stemmer som det gjennomsnittlige antall gyldige stemmer, som i landsdelen er avgitt per kretsmandat, eller 3: I hele

landet ha oppnådd minst to prosent av de avgitte gyldige stemmer. Erfaringer fra Danmark viser at regelen om to prosents oppslutning på landsbasis er den klart viktigste.

Forslagsstillerne mener at ved å innføre adgangen til å kumulere ved stortingsvalg vil gi velgerne større muligheter for å stemme på kandidater som har samme oppfatning som de selv i aktuelle politiske spørsmål og gi en bredere velgerinteresse generelt. Det vises også til at Valglovutvalgets innstilling fra 2001 konkluderer med at den norske valglovgivningen ikke har den fleksibilitet som kjennetegner de fleste andre sammenlignbare land, noe som kunne bedres ved en slik lovendring.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en ordning med kumulering ved stortingsvalg ved stortingsvalget i 2013. Stortinget ber om at reglene om kåring av kandidater endres, slik at et personlig stemmetall på minst åtte prosent av listens totale stemmetall kåres i rekkefølge etter antall mottatte personlige stemmer.

24. mars 2010